

YAPAY ZEKÂ'NIN AB HUKUK DÜZENİNDEKİ GÖRÜNÜMÜ: AB YAPAY ZEKÂ TÜZÜĞÜ

*The Appearance of Artificial Intelligence in The Eu
Legal Order: Eu Artificial Intelligence Regulation*

Ekrem BENZER*

Öz

Teknolojik gelişmeler hukuki düzenlemelerin kabul edilmesini zorunlu kılmaktadır. Avrupa Birliği (AB) 27 devletten oluşan ulus üstü bir örgüttür. Böyle bir kurumun sosyal, ekonomik, politik ve hukuk gibi birçok alanda doğrudan veya dolaylı etki doğuran yapay zekâ alanında normlar getirmesi doğaldır. Nitekim bu çalışmada da detaylı olarak ele alındığı şekilde yapay zeka konusuyla ilgili AB'de birçok hukuki adım atılmıştır.

AB Yapay Zekâ Tüzüğü, risk temelli bir yaklaşımı kabul ettiği söylenilebilecektir. Bunun kaçınılmaz sonucu olarak her risk grubu için ayrı düzenlemeler Tüzükte yer almaktadır. Kabul edilemez yapay zekâ sistemleri, yüksek riskli sistemler ve düşük riskli sistemler (sınırlı ve minimum risk taşıyan sistemler), Tüzükte yer alan risk gruplarıdır. Tüzükte özellikle yüksek risk

* Araştırma Görevlisi Doktor, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi, av.ekrmbnzr@gmail.com, 0000-0002-3261-6227.

Makale Gönderim Tarihi/Received: 14.11.2024

Makale Kabul Tarihi/Accepted: 17.03.2025

Atıf/Citation: Benzer, Ekrem "Yapay Zekâ'nın Ab Hukuk Düzenindeki Görünümü: Ab Yapay Zekâ Tüzüğü ." Bilişim Hukuku Dergisi 7, No. 1 (2025): 187-221.

grubuna giren sistemler ayrıntılı işlenmiştir. İzin, sertifikasyon, kontrol ve ceza kuralları Tüzükte geçen diğer konulardır.

Yapay zekanın nispeten yeni bir alan olması dolayısıyla uygulamada ancak kısmi bir gözlem yapılabilmektedir. Yapay zekanın kapsamının ve uygulamasının nereye varacağına yönelik bir öngöründe bulunmak çok da olanaklı değildir. Dolayısıyla Tüzüğün zaman içerisinde değişime tabi tutulacağı düşünülmektedir.

Tüzük, hukuki açıdan yapay zekânın detaylı ele alındığı ilk belge niteliğindedir. Taşıdığı eksikliklere rağmen bu düzenlemenin yapay zekaya yönelik evrensel etkiye sahip olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, yapay zekâ, tüzük, risk yaklaşımı.

Abstract

Technological developments necessitate the adoption of legal regulations. The European Union (EU), a supranational organization comprising 27 states, naturally assumes a normative role in the field of artificial intelligence (AI), which directly or indirectly affects numerous domains, including the social, economic, political and legal spheres. Indeed, as explored in detail in this study, the EU has already undertaken several legal initiatives concerning AI.

The EU Artificial Intelligence Regulation adopts a risk-based approach. Consequently, the Regulation provides distinct provisions for each risk category: unacceptable AI systems, high-risk systems, and low-risk systems. Of these, high-risk systems are addressed in particular detail. The Regulation also covers requirements relating to authorization, certification, monitoring, and penalties.

Given that AI remains a relatively new field, its practical application has only yielded limited insights thus far. It is

therefore not yet possible to determine the full scope and implications of its development. Accordingly, it is anticipated that the Regulation will undergo revision over time.

Despite its limitations, this Regulation represents the first comprehensive legal framework addressing AI. It is expected to exert a universal influence on the governance of artificial intelligence.

Keywords: European Union, artificial intelligence, regulation, risk approach.

GİRİŞ

Teknolojik gelişmelerin artması ve bu alanda değişimlerin yaşanması veri depolama ve kullanımını artırmıştır. Elektronik makinaların ve robotların kullanımı günlük hayatımıza kadar etki etmiştir. Yaşanan gelişmelerle yapay zekâ kaçınılmaz olarak hayatımızın bir parçası haline gelmiştir. Bu yönde yaşanan gelişmelerin süreceği de aşıkardır. Ancak söz konusu gelişmelerin nereye kadar devam edeceğini tahmin etmek mümkün değildir.

Yapay zekâ sesli uygulamalar, çeviri yapma, yol bilgisi verme, e-posta okuma gibi günlük işlerimizde dahi sürekli kullandığımız bir sistem halini almıştır. Bunun yanında eğitimin birçok alanında, sürücüsüz otomobillerde, savunma sanayi gibi alanlarda da giderek kullanımı artmaktadır.¹ Söz konusu gelişmeler AB gibi önemli bir örgütün hukuki adımlar atmasını zorunlu kılmıştır. Birlik kurumları bu anlamda uzun yıllar çalışmış nihayetinde 2024 yılında AB Yapay Zekâ Tüzüğü kabul edilmiştir.

¹ Emina Kolarevic, "The Influence of Artificial Intelligence on the Right to Freedom of Expression", *LAW - Theory and Practice*, Sayı: 39-1, (2022): 112; Rex Martinez, "Artificial Intelligence: Distinguishing Between Types & Definitions", *Nev. L.J.* 19, (2019): 1017.

Tüzüğün AB’de gerçekleştirmek istediği husus, yapay zekâya yönelik insan merkezli, sürdürülebilir, güvenli, kapsayıcı bir yaklaşımla küresel normları ve düzenlemeleri şekillendirerek bu alanda öncülük edebileceğini deklare eden normatif bir güç oluşturmaktır.² AB’nin amacı teknolojik üretim bakımından teknolojik olarak gelişmiş devletlerle rekabet etmekten ziyade normatif kural koyma üstünlüğünü ele geçirmektir.³ Tüzüğünün yürürlüğe girmesiyle bu alanda faaliyet gösteren şirketler, dağıtıcılar, müşteriler ve devletler söz konusu düzenlemelere göre hareket etmek zorunda kalmıştır. Bunun yanında yapay zekâ alanında kapsamlı ilk düzenlemeleri içermesi bakımından uluslararası alanda atılacak adımlara öncülük de edecektir.⁴ Tüzüğe göre yapay zekânın güvenilirliği için, tutarlı ve ileri seviye koruma gereklidir. Yapay zekâ sistemlerinin ve bunlarla ilgili olan ürünlerin serbest dolaşımını, yenilikçiliğini, kullanıma açılmasını ve alımını önleyen farklılıkların önüne geçilmelidir. Yapay zekâ, insanı merkeze alan teknolojiyi içermelidir. İnsanın yerine geçmemeli veya bireysel özgürlüğü yok etmemeli, toplumun ihtiyaçlarına ve ortak faydaya hizmet etmelidir.⁵

Makalemizde AB Yapay Zekâ Tüzüğünün detaylı değerlendirilmesi nitel araştırma yöntemiyle yapılmaya çalışılmıştır. Böylece AB düzenini etkilediği kadar tüm dünyada etkisini giderek artıran ilgili sistemlerin hukuksal boyutları ele alınmıştır. Özelde Tüzüğün araştırma konusu edilmesinin nedeni ise bu alanda günümüze kadarki en kapsamlı düzenleme

² Ana Paula Brandao, “Chapter Seven-The European Union Narrative on artificial Intelligence: The Path to International Leadership”, *Woodhead Publishing Reviews: Mechanical Engineering Series*, (2024): 145; Finocchiaro, Glusella, “The Regulation of Artificial Intelligence”, *AI and Society*, Sayı 39, (2024): 1963.

³ Finocchiaro, “The Regulation of Artificial Intelligence”, 1963.

⁴ Armağan Ebru Bozkurt Yüksel, “Avrupa Komisyonu’nun Yapay Zekâ Tüzük Teklifi’ ne Genel Bir Bakış”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Yıl 13, Sayı 51, (2022): 19.

⁵ Ceylan Özge Yenice, “Yapay Zekanın Hukuki Statüsünün Değerlendirilmesi”, *Anadolu Üniversitesi HD*, Cilt No: 10 (2024): 39.

olmasıdır. Makale ile yapılması amaçlanan Tüzük hükümlerine açıklık getirmek ve görülen eksiklikleri ortaya koymaktır. Bunlar yapılırken başta kavram, Tüzüğün kabulüne kadar yaşanan gelişmeler ile Tüzüğün ilgili hükümleri detaylı olarak ele alınmıştır.

I. KAVRAM

Yapay zekânın üzerinde anlaşma sağlanmış bir tanımı bulunmamaktadır. Bunun temel nedenleri yapay zekânın gelişimini henüz tamamlamamış olması ve her bir disiplin tarafından farklı yönüyle ele alınmasıdır. Hukuk alanı bakımından dar anlamıyla yapay zekâ; cihazların farklı şekilde teknik gelişmişlikleri ve spesifik olarak insan özelliklerine benzeme kabiliyetidir.⁶ Geniş anlamıyla bakıldığında ise söz konusu makinelerin düşünme, öğrenme ve sorunları çözme gibi faaliyetleri gerçekleştirebilecek düzeye getirilmelidir.⁷

Yapay zekânın ne olduğunu tanımlamaktan ziyade çalışma mantığına yönelik sürecinin sonucunu incelemek yerinde olacaktır. Kabul görmüş tanımlardan birine göre; bir şey, insan tarafından yapıldığında zekâ ile bağlantılı olduğu kabul edilebiliyorsa aynı süreç makine tarafından gerçekleştirilirse de aynı şekilde sınıflandırılabilir. Dolayısıyla yapay zekâ, bilgisayarların insanlar tarafından yapıldığında zekâ gerektiren çalışmaları yapmalarını sağlamaya yönelik araştırmalar yapan bilim olarak açıklanabilecektir.⁸

⁶ Martinez, "Artificial Intelligence: Distinguishing Between Types & Definitions", 1023.

⁷ Kolarevic, "The Influence of Artificial Intelligence on the Right to Freedom of Expression", 113.

⁸ Alan Mathison Turing, "I.—Computing Machinery And Intelligence", (1950): 438, Heinonline, erişim tarihi: Aralık 6, 2024, <https://doi.org/10.1093/Mind/Lix.236.433>.

II. AB HUKUKUNDA YAPAY ZEKÂNIN TANIMLANMASI VE GELİŞİM SÜRECİ

Hukuki statüsü bakımından yapay zekânın ne olduğu üzerinde görüş birliği yoktur. Yapay zekâyı eşya veya obje olarak mı yoksa insan olmayan özne olarak mı kabul etmek gerekmektedir? Yapay zekâyı obje olarak kabul edenler yapay zekânın hak ve sorumluluklarının sınırlı olduğunu söylemiştir. Buna göre yapay zekâ sadece asıl kullanıcıyı temsil etmektedir. Yapay zekâ özne olarak kabul edilirse, kendiliğinden hareket kabiliyeti kapasitesine göre insandan uzaklaşmaktadır.⁹

AB'nin yapay zekâya ilişkin olarak kabul ettiği Tüzükteki yaklaşımı kural olarak kazuistik değildir. Bunun yerine genel hükümler kullanılmaya çaba gösterilmiştir. Böylece sadece belirli alanlar ya da bu alanlardaki boşlukları doldurmak değil daha soyut ve kalıcı hükümler oluşturulmaya çalışılmıştır.¹⁰

A. AB Hukukunda Yapay Zekâ Tanımı

AB içerisinde faaliyet gösteren yapay zekâ uzman grubu yapay zekâyı; söz konusu hedeflere ulaşmak amacıyla çevreyi analiz eden ve belli ölçüye kadar özerk şekilde harekete geçerek akıllı sayılabilecek davranışlar sergileyen uygulamalar olarak tanımlamıştır.¹¹

Avrupa Parlamentosu tarafından kabul edilen tanıma göre ise yapay zekâ; açık veya kapalı araçlarla, fiziki veya sanal ortamları etkileyen tahmin, tavsiyeler gibi sonuçlar çıkarabilen kısmi özerklik düzeylerinde çalıştırılmak üzere geliştirilen

⁹ Yenice, "Yapay Zekanın Hukuki Statüsünün Değerlendirilmesi", 42.

¹⁰ Finocchiaro, "The Regulation of Artificial Intelligence", 1964.

¹¹ EU European Commission High-Level Expert Group on Artificial Intelligence: A definition of AI: Main capabilities and scientific disciplines (EU definition of AI), 8 April 2019), Avrupa Komisyonu, erişim tarihi: Kasım 31, 2024, https://commission.europa.eu/index_en.

makine esaslı bir sistemdir.¹² AB Tüzüğü'nün 3. maddesinin tanımlar hükmü de yapay zekâ sistemini benzer şekilde düzenlenmiştir: Farklı düzeylerde özerklikle çalışmak üzere tasarlanmış, açık veya kapalı şekilde aldıkları talimatlar doğrultusunda fiziki veya sanal ortamları etkileyebilecek tahminler, içerikler, öneriler veya kararlar gibi sonuçlara ulaşabilen makine tabanlı sistemler.¹³ Tüzük, yapay zekânın yasal zeminini kurarken; yeniliğe açık olmayı ve insan merkezli olması gerekliliğini beyan etmiştir. Bu nedenle, yapay zekâ uygulamalarının insan özerkliğine uygun şekilde oluşturulmaları zorunluluktur.¹⁴

B. AB Hukukunda Yapay Zekâ Düzenlemelerinin Gelişim Süreci

Mart 2018'de AB Komisyonu yapay zekâ alanındaki son gelişmeleri ele almak ve etik kuralları düzenlemek amacıyla çalışmalara başlamıştır. Söz konusu çalışmaları sürdürmek için bir grup kurulmuştur. Bu kapsamda sağlık hizmetleri, güvenli ulaşım, sürdürülebilir tarım uygulamaları alanlarında yapay zekâ sistemlerinin önemi vurgulanmıştır.¹⁵ 10 Nisan 2018 tarihinde Birlik üyesi devletler yapay zekâ konusunda iş birliği yapacaklarına dair bildirgeye imza atmışlardır. Böylece yapay zekânın araştırılması ve kullanılmasından sosyal, ekonomik, etik

¹² Tam çeviri olarak : 'Yapay zeka sistemi', farklı düzeylerde özerklikle çalışmak üzere tasarlanmış, konuşlandırıldıktan sonra uyarlanabilirlik gösterebilen ve açık veya örtük hedefler için aldığı girdilerden, fiziksel veya sanal ortamları etkileyebilecek tahminler, içerik, öneriler veya kararlar gibi çıktıları nasıl üreteceğini çıkaran makine tabanlı bir sistem anlamına gelir", EU European Parliament: Artificial Intelligence Act, (EU AI Act), P9_TA(2023)0236, 14 June 2023, Avrupa Parlamentosu, erişim tarihi: Kasım 31, 2024, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0236_EN.html.

¹³ AB Yapay Zeka Tüzüğü, erişim tarihi: Aralık 2, 2024. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj>.

¹⁴ Yenice, "Yapay Zekanın Hukuki Statüsünün Değerlendirilmesi", 45.

¹⁵ Avrupa Komisyonu, erişim tarihi: Aralık 2, 2024, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_18_1381.

ve hukuki alanlara varıncaya kadar çıkabilecek sorunlarda beraber hareket etme iradesini açıklamışlardır.¹⁶ Nitekim 2018 yılının haziran ayında ittifak grubu belirlenmiştir. Akademisyen, iş insanı ve sivil toplum temsilcilerinin atandığı bu grup, toplam 52 kişiden oluşmaktadır. Grup, orta ve uzun vadede oluşabilecek risk ve fırsatları değerlendirerek raporlayacaktır.¹⁷ Aralık 2018’de ise Avrupa Komisyonu benzer şekilde hareket etmeye devam edeceğini açıklamıştır. Aynı dönemde Güvenilir Yapay Zekâ İçin Etik Yönergelerinin taslağı hazırlanmıştır.¹⁸ 2019 Nisan ayında Güvenilir Yapay Zekâ İçin Etik Kuralları kabul etmiştir. Buna göre güvenilir bir yapay zekâ sistemi yasa, yönetmelik ve etik kurallara uygun olmalı, teknik ve sosyal bakımdan insanların haklarına saygılı olmalıdır.¹⁹ 26 Haziran 2019’da uzman grup tarafından yapay zekânın güvenilirliği ve yatırım tavsiyelerini kaleme almıştır.²⁰

2020 yılına gelindiğinde yapay zekanın önemli fırsatlar sunduğu tespitinin yanında kimi kullanımlarının AB’nin temel hakları korumak, güvenliği sağlamak gibi temel kurallarına aykırılık oluşturabileceği vurgulanmıştır. Bu bağlamda yapılması gerekenin yapay zekânın güvenli, yasal ve AB temel

¹⁶ Dijital Strateji, erişim tarihi: Aralık 2, 2024, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/eu-member-states-sign-cooperate-artificial-intelligence>.

¹⁷ AB Dijital Geleceği, erişim tarihi: Aralık 2, 2024, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/commission-appoints-expert-group-ai-and-launches-european-ai-alliance>.

¹⁸ Etik İlkeler, erişim tarihi: Aralık 2, 2024, <https://ec.europa.eu/futurium/en/ethics-guidelines-trustworthy-ai/stakeholder-consultation-guidelines-first-draft.html>.

¹⁹ Dijital Strateji, erişim tarihi: Aralık 2, 2024, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/eu-member-states-sign-cooperate-artificial-intelligence>.

²⁰ Dijital Strateji, erişim tarihi: Aralık 2, 2024, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/eu-member-states-sign-cooperate-artificial-intelligence>.

haklarına uyumlu olması ve güvenilir yapay zekâ kullanımının teşviki olacağı deklare edilmiştir.²¹

Avrupa Komisyonu 2021 yılında yapay zekânın güvenliği ve Birlik hukukuna uygun olarak desteklenmesine dair birçok önemli adım atmıştır. Bunlar arasında yapay zekânın etkisinin değerlendirilmesi, yapay zekâ konusunda güncellenmiş koordineli plan, yapay zekâ konusunda uyumlu kurallar koyan bir düzenleme yapılması önerisi, yapay zekâyâ Avrupa yaklaşımının geliştirilmesine ilişkin bildiri sayılabilecektir.²²

21 Nisan 2021’de Avrupa Komisyonu, yapay zekâ konusunda uyumlaştırılmış kuralları belirleyen bir yasal düzenlemenin getirilmesini önermiştir.²³ Kasım 2021’de AB Konseyi, Komisyonun yapay zekâ önerileri konusunda uzlaşmaya varmış ve uzlaşma metni kabul edilmiştir.²⁴ Bu doğrultuda Avrupa Parlamentosu da Yapay Zekâ Tüzüğüne dair müzakerelerin yapılmasını kararlaştırmıştır.²⁵ Nisan 2021’de Avrupa Komisyonu tarafından önerilen Yapay Zekâ Tüzüğü, 9 Aralık 2023 tarihinde Avrupa Parlamentosu ile Konsey tarafından kabul edilmiştir.²⁶ Bu kabulün ardından

²¹ Avrupa Komisyonu Etik ve Yasal Gereklilikler, erişim tarihi: Aralık 2, 2024, https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12527-Artificial-intelligence-ethical-and-legal-requirements_en.

²² Dijital Strateji, erişim tarihi: Aralık 2, 2024, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/eu-member-states-sign-cooperate-artificial-intelligence>.

²³ Dijital Strateji, erişim tarihi: Aralık 2, 2024, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/eu-member-states-sign-cooperate-artificial-intelligence>.

²⁴ AB Konseyi, erişim tarihi: Aralık 2024, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14278-2021-INIT/en/pdf>.

²⁵ Edwards Lilian, "The EU AI Act: A Summary of its Significance and Scope." *Artificial Intelligence (the EU AI Act)*, Ada Lovelace Institute, (2022), 56.

²⁶ AB Komisyonu Görüşü, erişim tarihi: Aralık 2, 2024, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_6473.

Tüzük üzerinde 2 Ağustos 2024 tarihinde tamamen uzlaşmıştır.²⁷

III. AB YAPAY ZEKÂ TÜZÜĞÜ

Teknolojinin hızlı gelişimi sırasında ortaya çıkan AB Yapay Zekâ Tüzüğü, önemli bir yasal düzenleme olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu düzenlemenin en önemli özelliklerinden biri kapsamının genişliğidir. AB Komisyonu, AB Parlamentosu ve Konsey belli bir anlaşma çerçevesinde yapay zekâ tüzüğünün çıkması için mutabakata varmışlardır.²⁸

Tüzüğün temel amacı, Avrupa'daki yapay zekâ kullanımının kontrolünün sağlanmasıdır. Başlarda tıbbi araçların kullanımı, kredi işlemleri gibi daha hassas konulara eğilen düzenlemelerin kapsamı yapay zekâ uygulamalarının gelişmesiyle artmıştır.²⁹

AB hukukundaki mevcut yasal düzenlemeler kısmi bir koruma sağlasa da yapay zekâ sistemlerinin getirebileceği spesifik zorluklar konusunda yeterli olmamaktadır. Yasal düzenlemenin getirilmesiyle yapay zekâ güvenirliliğinin de artacağı düşünülmektedir.

A. AB Yapay Zekâ Tüzüğünün Temel Amaç ve Kapsamı

Tüzüğün amacı birinci maddede açıklanmıştır. Buna göre; iç pazarın işleyişini düzeltmek, insan merkezli ve güvenilir yapay

²⁷ Dijital Strateji, erişim tarihi: Aralık 2, 2024, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/eu-member-states-sign-cooperate-artificial-intelligence>.

²⁸ Charlotte Siegmán, Markus Anderljung, The Brussels Effect and Artificial Intelligence: How EU Regulation Will Impact the Global AI Market, Centre for the Governance of AI, (2022): 12; Gloria Shkurti Özdemir, "AB Yapay Zekâ Yasası'nı Anlamak: Değişen Küresel Mevzuat Ortamında Sınamaları Keşfetmek", *SETA Perspektif*, Sayı: 384,(2023): 1-2.

²⁹ Özdemir, "AB Yapay Zekâ Yasası'nı Anlamak: Değişen Küresel Mevzuat Ortamında Sınamaları Keşfetmek", 2.

zekânın benimsenmesini teşvik etmek, yapay zekânın zararlı etkilerine karşı demokrasi, hukukun üstünlüğü ve çevrenin korunması dahil olmak üzere Tüzükte yer alan sağlık, güvenlik ve temel hakların korunmasını sağlamak bunu yaparken de yeniliğin desteklenmesi temin etmektir.³⁰

Tüzüğün kapsamı olabildiğince geniş tutulmaya çalışılmış ve detaylı olarak ikinci maddede bu durum ele alınmıştır. Buna göre; yapay zekâ sistemlerinin sağlayıcıları AB içerisinde veya üçüncü bir ülkede kurulmalarına bakılmaksızın Tüzük hükümlerine uyacaklardır. Söz konusu sistemlerin AB'ye ithal edilmesi veya dağıtılması, yine bu sistemleri kendi ürünleriyle birlikte ve kendi isimleriyle piyasaya sürmeleri de kapsam dahilindedir.

Birlik içerisinde söz konusu sistemden etkilenen kişi veya kişilerin bulunması durumunda da Tüzük uygulama alanı bulacaktır.³¹

Tüzüğün 2. maddesinin 3. fıkrası düzenlemenin kapsamı dahilinde değerlendirilebilecek önemli bir istisna getirmiştir. Buna göre; Tüzük, AB hukukunun kapsamı dışındaki alanlara uygulanmayacaktır. Ayrıca üye devletlerin sadece askeri, savunma veya ulusal güvenliklerini ilgilendiren konularda uygulama alanı bulmayacaktır. Aynı maddenin 8. fıkrasında ise yapay zekâ alanındaki inovasyonların olumsuz etkilenmemeleri için söz konusu sistemlerin test ve geliştirme aşamalarına karışılmaması ilgili hükümde yer almıştır.

B. AB Yapay Zekâ Tüzüğü'ndeki Risk Temelli Yaklaşım

Tüzük temelde insan haklarını merkeze almaya çalışmıştır. Bunu yaparken risk odaklı bir çerçeve sunmuştur. Risk odaklı

³⁰ AB Yapay Zekâ Tüzüğü, erişim tarihi: Aralık 2, 2024, <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj>.

³¹ Lilian Edwards, "The EU AI Act: A Summary of its Significance and Scope", 8; AB Yapay Zekâ Tüzüğü 2. madde.

yaklaşımında temel seviyeler belirlenmiştir. Risk oranı artıkça söz konusu yapay zekâ uygulamalarına sınırlamalar da genişlemiştir. Tüzük daha çok yüksek risk grubundaki uygulamaların kullanımına ilişkin detaylı kurallar koymuştur. Bu kategorideki uygulamalar için faaliyete geçmeden önce de belli prosedürler öngörülmüştür.³²

Risk temelli yaklaşım çerçevesinde oluşturulmaya çalışılan kategorizasyonları özet şeklinde vermekte fayda bulunmaktadır. Şöyle ki;

Kabul edilemez risk taşıdıklarından bahisle yasaklanan uygulamalar: Bunların odak noktası zararlı sayılabilecek uygulamaların engellenmesidir. Sosyal puanlama, gerçek zamanlı biometrik kimliklerin belirlenmeye çalışılması bu uygulamalar arasında sayılabilecektir. (İlgili dipnotta sosyal puanlama ve biometrik veri kavramları açıklanmıştır).

Yüksek risk seviyesinde kabul edilebilecek uygulamalar: Önemli etki doğurabilecek uygulamalar için kullanılan kavramdır. Bu tür uygulamalar Tüzükte en kapsamlı ele alınan uygulamalardır. Bunlar doğrudan yasaklanmasa da sıkı bir denetime tabi tutulmaktadır. Bu kapsamda sayılabilecek uygulamalara sağlık, eğitim ve istihdamda kullanılan ve karar verme süreçlerini yönlendiren ve etkileyen uygulamalarla yüz tanımaya dair uygulamalar örnek olarak gösterilebilecektir.

Sınırlı risk taşıyan uygulamalar: Kapsam bakımından yasaklı ve/veya yüksek riskli uygulamalara nispeten daha dar olan daha çok insanlarla etkileşim kurabilen uygulamalar için kullanılan ifadedir. Burada daha çok kullanıcı bildirimleri önemsenmekte ve şeffaflık ön plana alınmaktadır.

³² Finocchiario, "The Regulation of Artificial Intelligence", 1965; Marco Almada, Anca Radu, "The Brussels side-Effect: How the AI Act Can Reduce the Global Reach of EU Policy", *German Law Journal*, (2024): 649; Emre Kazım, Charles Kerrigan, Adriano Koshiyama, "EU Proposed AI Legal Framework" (2021): 2.

Minimum risk kategorisi: düşük etkili sayılabilecek uygulamalar için kullanılan ifadedir. Bu grup için temel şeffaflık gerekliliklerine uyum aranmaktadır. Tüzük tarafından bu kategori için asgari düzeyde denetleme ön görmektedir. Temel konuşma araçları ile basit otomasyon uygulamaları bu kapsamda değerlendirilebilecektir.³³

1. Kabul Edilemez Riskler İçeren Uygulamalar (Yasaklanmış Yapay Zekâ Uygulamaları)

Risk temelli yaklaşımı kabul eden Tüzük, söz konusu yapay zeka sistemlerini kontrol altına almak yerine yasaklamayı uygun görmüştür.³⁴ Tüzük ile temel hakların en yüksek seviyede korunması ile güvenli yapay zekâ uygulamalarının hazırlanması ve kullanılmasını amaçlamaktadır. Bu amaca aykırı uygulamalar Tüzük tarafından yasaklanmaktadır.

Tüzüğün 5. maddesi yasaklanmış yapay zekâ uygulamaları başlığı taşımaktadır. Maddenin ilk fıkrasının a bendi; bir kişinin veya grubun, karar almasını büyük oranda bozarak hareketlerini çarpıtma amacıyla kişilerin, normal koşullarda almayacakları bir kararı, ilgili kişi veya kişilere ciddi zarar verecek veya verme oranı makul yükseklikte olacak şekilde almalarına sebep olan bilinçaltı teknikleri ya da bilinçli olarak manipülatif teknikler kullanan yapay zekâ uygulamaları yasaklanmıştır.³⁵ Böylece kişilerin iradelerinin etkilenmelerinin önünü almaya çalışılmıştır. Bu durum hayatın her alanında karşımıza çıkabilmektedir.

³³ EU AI ACT Now in Effect : A Practical Guide for Global Enterprises, erişim tarihi: Mart 2, 2025, <https://www.holistica.com/blog/eu-ai-act-in-effect-guide-for-global-enterprises>.

³⁴ Salih Karadeniz, "Avrupa Birliği Yapay Zeka Kanunu'nun Risk Grupları ve İlgililerin Yükümlülükleri Bağlamında İncelenmesi", *HBV Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 29/1, (2025): 320.

³⁵ AB Yapay Zekâ Tüzüğü madde 5-A; Siegman, Charlotte, Anderljung, Markus, *The Brussels Effect and Artificial Intelligence: How EU Regulation Will Impact the Global AI Market*, 15.

5. maddenin 1. fıkrasının b bendin de ise başka bir yasak öngörölmüştür. Buna göre; yaş, engel durumu, sosyal durumu ya da ekonomik nedenlerle kişinin ya da bir grubun eksikliklerinden birini kullanan, bunların davranışlarını, kendilerine ya da başkalarına ciddi zarar verecek veya verme ihtimali yüksek olacak bir şekilde bozma amaç ve/veya etkisi bulunan yapay zekâ uygulamaları yasaklanmıştır.

5. maddenin 1. fıkranın c bendi ise, yapay zekâ uygulamalarının sosyal puanlama³⁶ amacıyla kullanılmasının etkilerini açıklamaya çalışmıştır. Şöyle ki; belirli kişi veya kişi gruplarının sosyal davranışları ya da kişisel niteliklerine göre sınıflandırılmaları bunların haksız bir muameleye tabii tutulmalarına ya da orantısız bir ayrımcılıkla karşı karşıya kalmalarına sebebiyet verebilir. Yani bu tür yapay zekâ uygulamaları kişileri haksız şekilde sınıflandırabilecek ve bu durum hak ihlallerine neden olabilecektir.

Maddenin 1. fıkrasının d bendi ise, sadece kişisel profiline veya kişilik özelliklerine bağlı olarak suç işleme oranını değerlendiren yapay zekâ uygulamalarını yasaklamaktadır. Ancak suçla illiyet bağı doğrudan kurulabilen, doğruluğu kanıtlanabilir verilere dayanan ve insan değerlendirmelerini de destekleyen yapay zekâ uygulamaları söz konusu yasak kapsamına alınmamıştır.

³⁶ Sosyal puanlama sistemi ile kredi kartlarına dair raporlar, sağlık desteği raporları, ekonomik gelire dair raporlar, işe alımlarda kriterlerin belirlenmesi başta olmak üzere birçok alanda kişinin verilerinin işlenerek belli bir puanlama yapılmasını kapsamaktadır. Ancak açıktır ki elektronik ortamda işlenen verilerinin birçoğu teyitte muhtaçtır. Temelde söz konusu hüküm insanların ön yargı ile değerlendirilmesinin önüne geçmek için kabul edilen hüküm, söz konusu sorunu çözmekten uzaktır. Verilerin hangisinin kullanılıp kullanılmayacağı ve/veya hangi zamanlarda ve yerde kullanılacağı açıkça yazılmalıdır. Bozkurt Yüksel, “Avrupa Komisyonu’nun Yapay Zekâ Tüzük Teklifi ’ne Genel Bir Bakış”, 26.

Maddenin 1. fıkrasının e bendi ise; internet veya güvenlik kameralarının hedef gözetmeksizin görüntülerinin toplanması yoluyla yüz tanıma veri tabanlarının oluşturulmasını sağlayan yapay zekâ uygulamalarını yasaklamaktadır. Aynı hükmün f bendi ise işyeri ve eğitim kurumlarında kişilerin duygularına yönelik çıkarımlarda bulunmak amacıyla kullanılan yapay zekâ sistemlerini yasaklamıştır. Ancak bu uygulamaların tıbbi ve güvenlik amaçlarıyla kullanılmaları yasak kapsamına alınmamıştır. G bendi de yasal olarak elde edilen biyometrik verilerin³⁷ kullanılması veya kolluk kuvvetlerince hukuka uygun olarak söz konusu sınıflandırılması hariç olmak üzere biyometrik veriler ışığında kişilerin ırk, siyasi görüş, dini inanış gibi niteliklerine göre kategorize eden uygulamaların kullanılmasını yasaklamıştır. Nitekim hükmün devamında kolluğun kamuya açık alanlarda ve gerçek zamanlı uzaktan tanıma sistemlerinin, belirli şartlar altında ve zorunlu olmadıkça yasaklamaktadır. İnsan kaçırma, insan ticareti cinsel istismar mağdurlarına yönelik hedefi belirli aramalar ve kayıp kişilerin aranması, kişilerin yaşamına veya güvenliklerine yönelik yakın tehdit veya terör saldırısı tehlikesinin bulunması, alt sınırı 4 yıl olan suçlar için suç soruşturması veya kovuşturması amacıyla, şüpheli kişilerin yeri veya kimliğinin tespit edilmesi bu durumun istisnalarını oluşturmaktadır.

³⁷ Biyometrik veri bir kişiyi benzersiz bir şekilde tanımlayan veri olarak tanımlanabilmektedir. AB Genel Veri Koruma Tüzüğüne göre ise; bir gerçek kişinin fiziksel, psikolojik ya da davranışsal karakterleriyle bağlantılı olarak spesifik teknik işlemelerle elde edilen ve yüz görüntüleri veya daktiloskopik veriler gibi gerçek kişinin benzersiz bir şekilde tanımlanmasına olanak veren ya da kişinin kimliğini doğrulayan kişisel verilerdir. Kişinin parmak izi, retinası, avuç içi, yüzü, el şekli gibi genellikle değişmeyen biyometrik verileri fiziksel biyometrik özellikler iken; yürüyüş biçimi, klavyeye basma şekli, araba sürme şekli gibi şeyler ise davranışsal biyometrik veriler olarak kabul edilmektedir. Songül Atak, “Biyometrik ve Genetik Verilerin Korunması Konusunda Avrupa Konseyi’nin Genel Yaklaşımı”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Cilt No. 60 (2024): 348.

Yukarıda ifade edilen hükümlerini toparlamak gerekirse; Tüzük tarafından yasaklı görülen yapay zeka uygulamalarını şöyle özetlemek mümkün olabilecektir:

- Bilinçaltı ve/veya manipülatif³⁸ teknikler kullanmak suretiyle karar verme yeteneklerine zarar veren veya verebilecek uygulamalar.
- Yaş, engellilik, ekonomik durum gibi nedenlerle dezavantajlı konumda değerlendirilebilecek kişiler için zararlı olabilecek uygulamalar.
- Kişi ve sosyal gruplara sosyal puanlama yapılarak haksız sonuçların doğmasına neden olabilecek uygulamalar. Sosyal puanlamadan kast edilen farklılıkların göz önüne alınmadan genel geçer puanlama sistemleridir.
- Sadece kişinin bireysel özelliklerine bakılarak suç işleme riskini ortaya koymaya çalışan uygulamalar.
- İnternet veya genel kamera görüntülerinden yüz taramasına izin veren ve bunu yayan yapay zeka uygulamaları.
- Tıp ve güvenlik alanı hariç olmak üzere çalışma alanları veya eğitim kurumlarında duyguları analiz etmeye çalışan yapay zeka uygulamaları.
- Biometrik veriler ışığında ırk, politik, din, vb. özellikleri tahmin etmeyi amaçlayan yapay zeka uygulamaları.
- Kural olarak kamuya açık alanlarda kolluk kuvvetlerinin biometrik tanımlamaya yönelik

³⁸ Manipülasyon, birine olağan koşullarda kabul edilemeyen amaç, istek vb. benimsetmeye yönelik olarak uygulanan psikolojik etki çeşidi olarak kabul edilmektedir. Guzel Sadykova, Örgütsel Güven Oluşturmada Manipülasyon Tekniklerinin Etkisi: Türkiye- Tataristan Karşılaştırması, Sakarya Üniversitesi SBE, Sakarya 2014, s. 52. Bilinçaltı manipülasyon teknikleriyle insanlar ya da varlıkları etkilemek iradeleri dışında bir eylemde bulunmalarını sağlamak mümkün olmaktadır. Bu düşünceden hareketle Tüzük, yapay zekâ uygulamalarıyla bu yönde bir çalışma yapılmasını engellemeyi amaçlamaktadır.

uygulamalar da yasaktır. Fakat insan kaçakçılığı, insan ticaret veya cinsel istismara maruz kalmış kişilerin mağduriyetlerinin giderilmesi ve kişinin vücut bütünlüğüne yönelik terör saldırılarının önlenmesi ile suç işleyen birinin yerinin tespit edilerek derdest edilmesine yardımcı olan uygulamaların kullanılması söz konusu yasağa dahil edilmemiştir.

Yukarıda da söz edildiği üzere Tüzük çalışmaları daha erken tarihli olsa da Tüzüğün yayınlanması Temmuz 2024'ü bulmuştur. Söz konusu tarihler arasında yapay zekâ uygulamalarında yaşanan gelişmeler taslak metin üzerinde zaman içerisinde değişikliklerin yapılmasına sebep olmuştur. Bu bağlamda yapay zekâ uygulamalarının sürekli gelişerek genel yapay zekâ uygulamalarının da tartışılmaya başlanması bu durumun önemli örneği olarak gösterilebilecektir.

2. Yüksek Risk Seviyesinde Oldukları Kabul Edilen Uygulamalar

Yüksek risk grubuna dahil oldukları kabul edilen yapan zekâ uygulamaları EK III'te sayılmıştır. Söz konusu hüküm incelendiğinde yüksek risk altında değerlendirilen konuların; alt yapı, eğitim, istihdam, kamu hizmetlerine erişim, kolluk kuvvetleri gibi süreçlerin yönetimi yer almaktadır. Görüldüğü üzere bu konuda Tüzük genel kural koymak yerine konuya göre hüküm getirme yoluna gitmiştir³⁹.

³⁹ Dijital Strateji, erişim tarihi: Aralık 2, 2024, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/eu-member-states-sign-cooperate-artificial-intelligence>.

Özdemir, "AB Yapay Zekâ Yasası'nı Anlamak: Değişen Küresel Mevzuat Ortamında Sınamları Keşfetmek", 4; Finocchiaro, "The Regulation of Artificial Intelligence", 1965; Kazım, Emre, Kerrigan, Charles, Koshiyama, Adriano, "EU Proposed AI Legal Framework", 3; Edwards, "The EU AI Act: A Summary of its Significance and Scope", 10.

Yüksek riskli olarak kabul edilen uygulamalar Tüzükte en kapsamlı ele alınanlardır. Bu uygulamalarının kullanıma sokulabilmesi için çeşitli şartların gerçekleşmesi gereklidir. Tüzükte hangi yapay zekâ sistemlerinin hangi risk grubuna dahil olduğu detaylı olarak yazılsa da uygulamada bu yaklaşımının yeterli olup olamayacağı görülebilecektir. Bu kadar hızlı gelişen bir alanın somut sayılabilecek bir anlayışla hazırlanması dezavantaj oluşturmaktadır. Tüzük metninin ilgili hükümlerinin değerlendirilmesi doğrultusunda yüksek riskli yapay zeka sistemleri arasında aşağıdaki tasniflendirme yapılabilecektir:

a) Biyometrik Verilerin Kullanılması: Kişinin ırkını dilini dinini vb. özelliklerini kullanarak kategorize eden sistemler açıkça yasaklanmıştır. Ancak tek amacı belirli bir kişiyi iddia ettiği kişi olduğunu kanıtlamak için kullanılan yapay zekâ uygulamaları yasaktan istisna tutulmuştur. Bunun yanında kişilerin duygusal durumlarını tanımlamak amacıyla kullanılan sistemler yüksek riskli grup arasında sayılmıştır.⁴⁰

b) Önemli Altyapı Sistemlerinin Kullanılması: Dijital altyapıda kullanılan ve güvenlik birleşeni olarak tasarlanan yapay zekâ uygulamaları, trafik akışını ve güvenliğini sağlamak amacıyla kullanılan yapay zekâ uygulamaları ve su, gaz, ısıtma veya elektriğin üretimi, dağıtımı ve yönetimini sağlamak amacıyla geliştirilen güvenlik merkezli yapay zekâ uygulamaları yüksek risk grubunda değerlendirilmiştir.

c) Eğitim ve Mesleki Eğitim'e Dair Sistemlerin Kullanılması: Eğitimin ilk aşamasında yer alan kabulden son aşamaya kadar ki süreçte kişilerin değerlendirilmesi, alacakları eğitim öğretim içeriğinin belirlenmesi için kullanılan sistemler yüksek risk grubu içerisinde. Burada eğitim kurumuna kabul, sınavlarda izlenme vb. durumların hepsi kapsam altında

⁴⁰ Edwards, "The EU AI Act: A Summary of its Significance and Scope", 11.

değerlendirilmektedir. Dolayısıyla yüksek riskteki yapay zeka uygulama konuları arasında değerlendirilmiştir.

d) İstihdam ve Girişimcilik Alanına Dair Sistemlerin Kullanılması: Belirli iş ilanlarının yayınlanması, başvuruların analizi, adayların değerlendirilmesi gibi işe alım işlemlerinde kullanılan sistemler, çalışan yönetimi ve değerlendirmesi amacını taşıyan terfi, işten çıkarma gibi süreçlerde kullanılan, kişisel özellik temelli görev dağılımı yapan ve performans değerlendirmek için kullanılan sistemler de yüksek risk grubu olarak değerlendirilmiş dolayısıyla daha fazla denetime tabi tutulmuştur.

e) Özel ve/veye Kamu Hizmetlerine Erişimde Yüksek Riskli Olarak Kabul Edilen Yapay Zeka Sistemlerinin Kullanılması: Sağlık hizmetleri de dahil olmak üzere temel kamu yardım ve hizmetlerin yararlanma uygunluğunu değerlendirmek, azaltmak, iptal etmek gibi amaçla kullanılan uygulamalar, kişilerin kredi notlarını belirlemek amacıyla kullanılan uygulamalar, hayat ve sağlık sigortalarında gerçek kişilere yönelik risk değerlendirmesi ve fiyatlandırması amacıyla kullanılan uygulamalar, acil durum çağrılarını değerlendirmek, sınıflandırmak ve acil müdahale ekiplerinin gönderilmesine öncelik belirlemek amacıyla kullanılan uygulamalar. Yüksek risk grubunda değerlendirilmiştir.⁴¹

f) Kolluk Kuvvetlerinin Yüksek Riskli Olarak Kabul Edilen Yapay Zekâ Sistemlerini Kullanmaları: Kolluk tarafından kişinin mağdur olma riskini değerlendiren uygulamalar, uyku testi, yalan tespit cihazları gibi tasarlanmış uygulamalar, şüpheli ve/veya sanıkların soruşturulması veya kovuşturulması sırasında delillerin güvenilirliğini değerlendirmek için kullanılan sistemler, suçluların tespiti, soruşturulması veya

⁴¹ Detaylı bilgi için bkz. Edwards, "The EU AI Act: A Summary of its Significance and Scope", 13-14.

kovuşturulması amacıyla, kişilerin profillemesi için kullanılan sistemler yüksek riskli kabul edilmiştir.

g) Göç, İltica ve Sınır Kontrol Yönetimine Yönelik Sistemlerin Kullanılması: Yetkili kurumlarca kullanılmak amacıyla tasarlanan yalan testi tespit cihazı gibi mekanizmalarda kullanılmak üzere piyasaya sürülen sistemler bu kapsamda değerlendirilmektedir. Söz konusu sistemlere; üye devletin topraklarına giriş yapan ya da giriş yapmayı hedefleyen kişilerin güvenlik, düzensiz göç veya sağlık riski oluşturup oluşturmadığını değerlendirmek amacıyla kullanılan uygulamalar, sığınma, vize ve oturma izni başvurularının uygunluğunun güvenilirliğini değerlendirme amacıyla kullanılan uygulamalar, göç, iltica veya sınır kontrolü yönetiminde, seyahat belgeleri dışında kişilerin tanınması veya kimlik doğrulaması amacıyla kullanılan sistemler örnek olarak gösterilebilecektir.

ğ) Adaletin ve Demokratik Süreçlerin Yönetimine Dair Sistemlerin Kullanılması: Yargı makamınca ya da onun adına hukuki araştırma ve yorumlamada yardım etmek amacıyla kullanılan sistemler veya alternatif uyuşmazlık çözümünde(bunlara örnek olarak uzlaştırma ve arabuluculuk gösterilebilecektir) benzer şekilde kullanılmak üzere oluşturulan sistemler eğer kişilerin kararlarına etki edecek düzeyde ise yüksek risk grubunda değerlendirilmektedir.

h) Seçimlerde ve/veya Referandumda Oy Kullanmaya Müdahale Eden veya Oylamanın Sonucunu Etkilemek Amacı Taşıyan Sistemlerin Kullanılması: Adı geçen sistemler kural olarak yüksek risk taşıyan grup içerisinde değerlendirilse de kişilere doğrudan etki etmeyen sadece siyasi kampanyaların yönetiminde lojistik veya idari amaçlarla kullanılan uygulamalar söz konusu ise bu kapsamda değerlendirmek mümkün olmayacaktır.

Yüksek riskli kabul edilen yapay zekâ uygulamaları önemli oranda etki doğurduğundan bahisle sıkı bir denetime tabi

tutulmaya çalışılmıştır.⁴² Yukarıdaki paragraflarda detaylı olarak ele alınan bu uygulamaları kısaca şöyle kategorize etmek mümkün olabilecektir:

- Uzaktan biometrik tanımlama, bu bağlamda yapılan sınıflandırma ile duyguların tanımlanması için kullanılan uygulamalar.
- Dijital altyapı, trafik, su, gaz ısıtma, elektrik gibi hizmetlerin yönetimi ve işletiminde güvenlik birleşeni olarak kullanılan uygulamalar.
- Eğitim kurumlarında kabul, ölçme, değerlendirme ile sınavlarda yasaklı olan davranışların tespiti için kullanılan uygulamalar.
- İşe alım ile devamında değerlendirme ve iş koşullarının etkileyen kararların verilmesinde kullanılan uygulamalar.
- Temel hizmetlere erişime yönelik olarak; kredi değerliliği, kamusal yardımların ve acil durum çağrılarının sınıflandırılması dolayısıyla kullanılan uygulamalar.
- Mağdur olma riski, suç işleme riski, delillerin değerlendirilmesi ve bu bağlamda profil oluşturmak amacıyla kullanılan uygulamalar.
- Sığınma başvurularının incelenmesi ve sınır kontrollü kapsamında kimlik belirlemeye yönelik olarak oluşturulan uygulamalar.
- Yargılamaya yardımcı olmak veya seçim süreci ile oy verme işlemlerinin etkilenmesine neden olabilecek nitelikteki uygulamalar.

Yüksek riskli yapay zekâ uygulamaları piyasaya girmeden önce sıkı denetime tabi tutulmaktadır. Yeterli risk değerlendirilmesi ve bu risklerin azaltılması, sonuçların

⁴² Sultan Ebrar Atalan, Uluslararası Hukuk Bağlamında Avrupa'da Yapay Zekaya İlişkin Düzenlemeler ve Kişisel Verilerin Korunması, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE, İstanbul 2024: 95 vd.

izlenebilmesi için işlemlerin kayıt altına alınması, yetkililerin denetimini kolaylaştırıcı bilgilerin sağlanması, dağıtıcıya açık ve yeterli bilgi verilmesi, riski olabildiğince azaltmak amacıyla insan gözetim önlemlerinin alınması, yüksek düzeyli güvenlik ve doğruluk alınabilecek önlemler arasında sayılabilecektir.⁴³ Yüksek risk grubundaki uygulamalar için, sistemin çalıştığı sürece yaptıklarının kayıt altına alınması zorunluluğu bulunmaktadır.⁴⁴

İthalatçıların piyasa öncesi ve sonrası çeşitli sorumlulukları bulunmaktadır. Uygunluk değerlendirme prosedürü, teknik dokümantasyonun hazırlanması, sistem üzerinde CE işareti⁴⁵ bulunması, AB uygunluk beyanı ile kullanım kılavuzunun yer alması ve yetkili bir temsilcinin atanmış olması piyasa öncesi sorumluluklarken uyumsuzluk veya risk durumunda bildirim, kimlik ve iletişim bilgilerinin yer alması, depolama ve taşıma koşulların mevzuata uygun olması, uygulama belgelerinin on yıl saklanması, yetkili makamlara bilgi sağlama, yetkili makamlarla iş birliği sonraki yükümlülüklerdir.⁴⁶

Distribütörün yükümlülükleri arasında ise uygulamaların CE işareti taşıması ve diğer uygunluk belgelerinin sağlanması ise sistemin yüksek riskli olduğu düşünülmesi durumunda piyasaya sürülmemesidir. Sistem halen ellerindeyse bunu uygun şekilde muhafaza etmeliler, yine dağıtıcılar da yetkili makamlara bilgi sağlamalı ve iş birliğinde bulunmalıdır⁴⁷. Dağıtıcıların da benzer şekilde yükümlülükleri bulunmaktadır. Teknik ve organizasyonel önlemleri alınması, yeterli bilgiye sahip kişileri

⁴³ Finocchiaro, "The Regulation of Artificial Intelligence" 1965; Kazım, Kerrigan, Koshiyama, "EU Proposed AI Legal Framework", 3.

⁴⁴ Edwards, The EU AI Act: A Summary of its Significance and Scope, s, 13-14; Yapay Zekâ Tüzüğü Madde 12.

⁴⁵ "CE" işareti; bir sağlayıcının, Tüzükte belirtilen kurala ve bu sistemin iliştilmesini öngören diğer uygulanabilir Birlik mevzuatına uygun olduğunu gösterdiği işaret anlamına gelir. Yapay Zekâ Tüzüğü madde 3/24.

⁴⁶ Yapay Zekâ Tüzüğü Madde 23.

⁴⁷ Yapay Zekâ Tüzüğü Madde 24.

denetim için ataması, veri kontrolü yapılması sistemin sürekli izlenilmesi, günlük kayıtlar saklanması, riskli uygulama olduğundan diğer çalışanlar bu konuda bilgilendirilmesi, biyometrik tespit için yargı organlarından en az 48 saat önce izin alınması bu bağlamda değerlendirilebilecektir. Ayrıca Kolluk kuvvetlerince güvenlik amacıyla işletilen uygulamalar belirli bir suç veya kayıp bağlantısı olmayan durumlarda hedef belli edilmeden kullanılmalıdır. Söz konusu sistemlerden etkilenen kişiler bilgilendirilmeli, yetkili makamlarla bu konuda iş birliği yapılmalıdır.⁴⁸

3. Sınırlı ve Minimum Risk Seviyesinde Kabul Edilen Yapay Zekâ Uygulamaları

Sınırlı risk, kullanımında şeffaflık eksikliğine dair sorunların olduğunu ifade etmek için kullanılmaktadır. Özellikle söz konusu durum gerçek kişilerle doğrudan etkileşime giren yapay zekâ sistemleri, duygu tanıma veya biyometrik tanıma sistemleri için söz konusu olmaktadır. Bu uygulamalar ayrıca tüketicilerin veya kullanıcıların etkileşime girebilecekleri envanter yönetim sistemleri, müşteri ve pazar ayırma gibi alanlarda da sıklıkla karşımız çıkmaktadır.⁴⁹

Minimum risk kapsamında değerlendirilen uygulamalar ise nispeten düşük etkili sayılabilecek uygulamalar için kullanılan ifadedir. Bu tür uygulamalarda temel şeffaflık gerekliliklerinin yerine getirilmesi aranmaktadır. Minimum risk kategorisinde asgari düzeyde bir denetim söz konusu olmaktadır.⁵⁰

⁴⁸ Yapay Zekâ Tüzüğü madde 26.

⁴⁹ Edwards, "The EU AI Act: A Summary of its Significance and Scope", 15; Bozkurt Yüksel, "Avrupa Komisyonu'nun Yapay Zekâ Tüzük Teklifi'ne Genel Bir Bakış", 37.

⁵⁰ EU AI ACT Now in Effect : A Practical Guide for Global Enterprises, erişim tarihi: Mart 2, 2025, <https://www.holistica.com/blog/eu-ai-act-in-effect-guide-for-global-enterprises>.

Bu tür yapay zekâ uygulamaları için belirli oranda açıklama yapma yükümlülüğü bulunmaktadır. Eğer kişiler bilgisayarla konuşma yapıyorlarsa söz konusu sistemlerinin bunu ilgili kişiye açıklaması gerekmektedir. İlgili kişi böylece gerekli reaksiyonu alabilecektir.⁵¹ Bunun yanında kamuya ilişkin konularda bilgilendirmek amacıyla yayımlanan metinler şayet yapay zekâ tarafından oluşturulmuşsa bu durum deklare edilmelidir.⁵² Bu bağlamda sağlayıcı ve dağıtıcılar bakımından şeffaflık konusu karşımıza çıkmaktadır. Tüzüğe göre; sağlayıcı, yapay zekâ uygulamasını geliştiren veya bir yapay zekâ sistemi veya bunları kendi adı veya ticari markası altında, ücretli veya ücretsiz olarak piyasaya süren veya yapay zekâ sistemini hizmete sunan gerçek veya tüzel kişi, kamu otoritesi, kurum veya diğer bir kuruluş anlamına geldirmektedir. Dağıtıcı ise tedarikçi veya ithalatçı dışında, dağıtım zincirinde yer alan ve bir yapay zekâ sistemini Birlik pazarında kullanıma sunan gerçek veya tüzel kişi anlamında kullanılmaktadır.⁵³ Tüzükte sağlayıcı ve dağıtıcıların şeffaf olmaları ve tüketiciye gerekli bilgilendirmede bulunmaları gerektiği açıkça kabul edilmiştir.

Kişilerle etkileşime girmesi amacıyla tasarlanan yapay zekâ uygulamaları da bulunmaktadır. Bu yapay zekâ sistemlerini kullanmak isteyenlere bu durumun açık bir şekilde beyan edilmesi gerekmektedir. Bunun yanında üçüncü kişilerin hak ve özgürlükleri için uygun güvenceler sunulmak şartıyla, suçluları tespit etmek, suçu önlemek, araştırmak veya kovuşturmak için yasa tarafından kullanımına izin verilmiş yapay zekâ sistemleri için ilgililere ayrıca bir açıklama yapmak zorunluluğu yoktur.⁵⁴

⁵¹ Özdemir, “AB Yapay Zekâ Yasası’nı Anlamak: Değişen Küresel Mevzuat Ortamında Sınamaları Keşfetmek”, 3-4; Finocchiaro, “The Regulation of Artificial Intelligence”, 1965.

⁵² Finocchiaro, The Regulation of Artificial Intelligence, s.1965; Bozkurt Yüksel, Avrupa Komisyonu’nun Yapay Zekâ Tüzük Teklifi’ ne Genel Bir Bakış, s.37.

⁵³ Yapay Zeka Tüzüğü Madde 3.

⁵⁴ Yapay Zekâ Tüzüğü Madde 50/1.

Genel amaçlı uygulamalar da dahil olmak üzere ses, görüntü, video ve metin oluşturan uygulamaların sağlayıcıları, bunların içeriklerinin yapay olduklarını açıkça belirtmek zorundadır. Ayrıca teknik çözümlerin, maliyetin mevcut teknik standartlarla uyumlu olması da gerekmektedir. Bu uygulamalar suçla mücadele için kullanılacak veya içeriklerinin önemli değişikliklere sebebiyet vermemesi durumunda söz konusu yükümlülük uygulanmayacaktır.⁵⁵ Yine duygu tanıma veya biyometrik kategorize için kullanılan uygulamalara maruz kalan kişiler de bu uygulamanın nasıl çalıştığı konuda bilgilendirilmelidir. Uygulama kapsamında elde edilen veriler AB mevzuatına uygun şekilde (AB) 2016/679, (AB) 2018/1725 sayılı Yönetmelikler ve (AB) 2016/680 sayılı Direktife göre işlenmelidir. Bu tür uygulamalar da suçu önlemek ve üçüncü kişilerin haklarına uygun güvenceler sağladığı ve AB hukukuna uygun olduğu sürece sınırlamaya tabii tutulmayacaktır.⁵⁶

Derin sahtecilik (Deep Fake) oluşturan görüntü, ses veya video üreten yapay zekâ dağıtıcıları, bunun içeriğinin yapay olarak üretildiğini açıkça belirtmelidir. Bu sorumluluk suçu önlemek amacıyla kullanılan uygulamalarda geçerli olmayacaktır. Uygulama, sanatsal, yaratıcı, eleştirel vb. programlar dahilindeyse söz konusu yükümlülük çalışmaların amacına engel olmayacak şekilde açıklanması yeterli olacaktır. Ayrıca; kamu yararına çalışan uygulamaların da yapay olarak üretildikleri beyan edilmelidir. Suçla mücadele kapsamındaki durumlar ile uygulamanın insan incelemesinden geçirilmesi ve içerik üzerinde kişilerin editoryal sorumluluk taşıması durumunda bu sorumluluk söz konusu olmayacaktır.⁵⁷

⁵⁵ Yapay Zekâ Tüzüğü Madde 50/2.

⁵⁶ Yapay Zekâ Tüzüğü Madde 50/3.

⁵⁷ Yapay Zekâ Tüzüğü Madde 50/4 vd.

C. AB Tüzüğünde Genel Amaçlı Yapay Zekâ Sistemlerinin Sınıflandırılması ve İlgililerin Yükümlülükleri

Genel anlamda yapay zekâ uygulamaları; ticaret, eğitim, ulaşım, eğitim, eğlence gibi birçok alanda kullanılmaktadır. Bu uygulamalar genellikle belirli görevleri etkin şekilde kullanmak amacıyla tasarlanmıştır. Genel yapay zekâ ise insanların yapabileceği tüm düşünsel faaliyetleri yapabilen, öğrenebilen ve yerine getirebilen uygulamalar için kullanılmaktadır. Genel yapay zekanın amacı insan zekasına benzeyen derinlemesine tahlil yapabilen sistemler kurmaktır.⁵⁸ Tüzüğe göre genel amaçlı yapay zekâ uygulamaları: genel amaçlı bir yapay zekâ modeline dayanan; doğrudan kullanım ve diğer yapay zekâ sistemlerine entegrasyon için çeşitli amaçlara hizmet etme gücüne sahip olan sistemdir.⁵⁹

Tüzükte; çeşitli kriterler kullanılarak genel amaçlı yapay zekâ sistemlerinin hangisinin sistematik risk taşıdığına tespiti yapılmıştır. Bu bağlamda; uygun teknik araçlar, göstergeler söz konusu uygulamanın yüksek etkili yeteneklere sahip olduğunu belirtmişse, AB Komisyonu ya da ilgili bilim kurulu uygulamanın yüksek etkili olduğuna karar verirse bu durumda uygulama yüksek risk taşıyan sistem olarak kabul edilecektir. Hükmün devamında yer alan hesaplama gücü taşıyan uygulamaları da bu kategoride değerlendirmektedir.⁶⁰ Bunun yanında teknolojiye yaşanacak gelişmeler neticesinde söz konusu kriterler Komisyon tarafından güncellenebilecektir.

Tüzüğün 52. maddesi gereği; sistematik risk taşıyan yapay zekâ uygulamalarının, Komisyona bildirilmesi ve uygulamanın kendine has sebeplerle risk taşımadığına dair itirazın yapılabilmesi mümkündür. Komisyon tarafından söz konusu

⁵⁸ Ehsan Latif vd, "Artificial General Intelligence (AGI) for Education", (2023): 3, erişim tarihi: şubat 27, 2025, <https://arxiv.org/abs/2304.12479>.

⁵⁹ Yapay Zekâ Tüzüğü Madde 3.

⁶⁰ Yapay Zekâ Tüzüğü Madde 51.

itirazlar değerlendirilecektir. Sistematik risk taşıdığı düşünülen uygulamalar kamuoyuna sunulacaktır. Tüzüğü'nün 54. maddesine göre ise; genel amaçlı yapay zekâ uygulamalarının sağlayıcılarının belge hazırlama, bilgi paylaşımı, telif hakkı, eğitim içeriği özetlerinin sunulması gibi yükümlülüklerini işlemektedir. Söz konusu yükümlülükler açık kaynaklı uygulamalar için söz konusu olmamaktadır. Sağlayıcılar, Komisyonla iş birliği içerisinde çalışmalı, detaylı kurallar oluşturulana kadar alternatif uyum yollarını kullanmalıdır. Bu kapsamda Komisyon belge ve izinlere yönelik kuralları belirleme ve gerekli görürse değişiklik yapma yetkisine sahip olacaktır.

Sistematik risk taşıyan genel yapay zekâ uygulamaları sağlayıcıları; son teknolojiye uygun bir şekilde olumsuz etkileri test eden ve sistematik riskleri azaltmaya yönelik adımlar atmalı ve bu durumu belgelendirmelidir. Uygulamaların piyasaya sürülmesi veya kullanımından kaynaklı olabilecek riskler, AB düzeninde ele alınmalı ve azaltılmalıdır. Karşılaşılabilecek ciddi sorunlar derhal yapay zekâ ofisine bildirilmelidir. Bununla birlikte uygulama bakımından siber güvenlik önlemleri de alınmalıdır. Bu yükümlülükler kapsamında elde edilen bilgi ve belgeler gizlilik kurallarına uygun olarak kullanılacaktır.⁶¹

D. Yapay Zekâ İnovasyonunu Destekleyici Tedbirlerin Alınması

Yapay zekâ sistemlerinin önemli bir noktası, deneme alanlarının yani "*sandbox*"ların üye devletler tarafından kurulmasıdır. "*Sandbox*" kavramının Türkçedeki karşılığı kum havuzudur. Bu ortamda yapay zekâ uygulamaları test edilebilmektedir.⁶² Bu alanların kurulması için diğer devletlerle

⁶¹ Yapay Zekâ Tüzüğü Madde 55.

⁶² Kazım, Kerrigan, Koshiyama, "EU Proposed AI Legal Framework", 6; Bozkurt Yüksel, "Avrupa Komisyonu'nun Yapay Zekâ Tüzük Teklifi'ne Genel Bir Bakış", 40.

ve organizasyonlarla iş birliği yapılabilecektir. Söz konusu yapay zekâ denemelerinde ilgili makamlar kişi hakları, güvenlik, sağlık gibi alanların ihlal edilmesine engel olmak amacıyla güvenli ortamları sağlamak zorundadır. Ayrıca bu makamlar her yıl AB yapay zekâ ofisine rapor sunar ve bu raporlar kamuoyuyla da paylaşılır. *Sandbox*'larda yapılan testler sırasında üçüncü kişilerin bir zararı doğarsa tazmin için ulusal hukuk ve AB'nin diğer hukuki düzenlemelerine başvurulacaktır. Tüzük bu konudaki tazminata yönelik bir hüküm içermemektedir.⁶³

Sonuç olarak yapay zekâ uygulamalarının güvenli ortamda geliştirilmesi ve piyasaya sürülmesi için gerekli önlemler ilgili kurum ve devletlerce alınmalıdır. *Sandbox*'lar; sağlayıcılara yol göstermek, uygulamaların denetimini yapmak, yenilikleri desteklemek, birlik pazarına ulaşmayı kolaylaştırmak, ulusal ve uluslararası iş birliği ve şeffaflığı sağlamak amacıyla alanlar sunmaktadır.

E. Avrupa Yapay Zekâ Kurulu

Tüzükle, her üye devletin bir temsilcisinden oluşan yapay zekâ kurulu oluşturulmuştur. Temsilciler üç yıl için seçilir ve tekrar atanmaları mümkündür. Kurul gerek duyduğu zaman diğer ulusal ve Birlik yetkilileri, ilgili kuruluşları veya uzmanları toplantılarına davet edebilecektir. Kurul piyasayı denetlemek ve diğer yetkili kuruluşlarla iş birliği yapmak amacıyla iki tane alt grup kurmalıdır. Kurul faaliyetlerini tarafsızlık kuralları çerçevesinde gerçekleştirecektir.⁶⁴

Kurulun görevleri: Tüzüğün uygulanmasından sorumlu ulusal yetkili makamlar arasında koordinasyonu sağlamak ve bunların çalışmalarını desteklemek, üye devletler arasında en iyi uygulamaları tespit edip bunları diğer devletlerle paylaşmak,

⁶³ Kazım, Kerrigan, Koshiyama, "EU Proposed AI Legal Framework", 3; Yapay Zekâ Tüzüğü Madde 57.

⁶⁴ Yapay Zekâ Tüzüğü Madde 65.

üye devletlerin Tüzükte yer alan uygunluk değerlendirme prosedürlerini tamamlamalarına katkıda bulunmak, Komisyonun talebi veya resen Tüzüğün uygulanması ve diğer ilgili konularda görüş bildirmek, Komisyona özellikle yapay zeka okur yazarlığının artırılması, farkındalığın artırılması vb. konularda yardımcı olmak, piyasa temsilcileri ile devlet kurumları arasında ortak kriterlerinin sağlanmasına katkı sunmak, uygun görüldüğü takdirde siber güvenlik, rekabet, dijital medya vb. konularda Birlik organlarına katkı sunmak, üçüncü ülke yetkili makamları ve uluslararası kuruluşlarla işbirliğini desteklemek, yapay zeka düzenleyici deneme alanlarının kurulması ve geliştirilmesinde ulusal kurumların faaliyetlerine rehberlik etmek.⁶⁵

Kurulun çalışmalarına başlamasıyla Tüzüğün üye ülkeler, Birlik organları, üçüncü ülkeler ve uluslararası kuruluşlarla koordinasyonu daha sağlıklı bir hal alacaktır. Kurul ayrıca bilimsel ve daha teknik konularda yardım sağlamak amacıyla bilimsel panelin kurulmasını da sağlayacaktır.

F. Yapay Zekâ Tüzüğündeki Yaptırımlar ve Yürürlük Hükümleri

Tüzük 'ün ilgili hükümlerinde yasaklı yapay zekâ uygulamaları, yüksek riskli yapay zekâ uygulamalarına yönelik olarak detaylı kuralların getirilmesi, gerekli görüldüğü takdirde uygulamalarının piyasadan kaldırılması gibi yaptırımlar öngörülmüştür. Bunun yanında şartların gerçekleşmesi halinde para cezası verilmesi 99. maddede detaylı olarak düzenlenmiştir.⁶⁶

Yasaklı yapay zekâ uygulamalarının kullanılmasının tespiti durumunda 35 milyon Avro'ya kadar para cezası veya şirket

⁶⁵ Yapay Zekâ Tüzüğü Madde 66.

⁶⁶ Bozkurt Yüksel, "Avrupa Komisyonu'nun Yapay Zekâ Tüzük Teklifi' ne Genel Bir Bakış", 40.

cirosunun %7'si kadar para cezası verilebilecektir. Ağırlığı daha düşük ihlallerde ise söz konusu ceza 15 milyon Avro veya %3'e kadar para cezası kesilebilmektedir. Yetkili makamları yanıltıcı veya eksik bilgi verilmesi durumunda 7,5 milyon avro veya %1 oranında ceza verilecektir. Söz konusu cezalar nispeten küçük veya orta büyüklükte sayılabilecek işletmeler için daha makul olacak şekilde uygulanacaktır. Cezalar ulusal ve/veya Birlik kuralları yasal güvencesine tabidir. Dolayısıyla başta ulusal mevzuat olmak üzere Birlik kuralları çerçevesinde cezalara itiraz mümkün olmaktadır.

Tüzüğün 100. maddesi uyarınca; Avrupa Veri Koruma Görevlisi⁶⁷, yapay zekâ yönetimi ihlallerine karşı kişilere, ofislere ve organlara idari para cezası kesebilmektedir. Yasak olan yapay zekâ uygulamalarının kullanılması durumunda 1,5 milyon avroya kadar para cezası kesilebilecektir. Ancak burada kurumun yıllık gelirinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Yasak olmayan ancak kullanımı yüksek riskli ve/veya kısmi riskli yapay zeka uygulamalarının mevzuata aykırı kullanımda ise 750 bin avroya kadar idari para cezası uygulanabilecektir. Söz konusu cezalardan elde edilen gelir Birliğin genel bütçesine aktarılmaktadır. Söz konusu cezalarla ilgili olarak detaylı bilgiler her yıl komisyona sunulmak zorundadır. Devam eden hükümde ise Komisyon tarafından genel amaçlı yapay zekâ uygulamalarına ilişkin yapılabilecek ihlaller karşılığında uygulanacak para cezalarına yer vermiştir.

⁶⁷ Avrupa Veri Koruma Görevlisi: Avrupa Parlamentosu ve Konseyin orta kararıyla beş yıl için atanmaktadır. Avrupa Komisyonu tarafından kişisel verilerin korunmasına yönelik olarak kabul edilen hukuki düzenlemelerin uygulanmasının denetimini sağlamaktadır. Ayrıca Komisyon tarafından kişisel veriler bağlamında atılan adımların kaydını da tutmaktadır. İlgili AB kurumlarını Kişisel verilerin korunması konusunda bilgilendirmek ve gerektiğinde tavsiyelerde bulunmak da görevleri arasında sayılabilecektir. Erişim tarihi: Şubat 27, 2025, https://commission.europa.eu/about/departments-and-executive-agencies/data-protection-officer_en.

Burada da 15 milyon avro veya cironun %3'ne kadar para cezası uygulanabilecektir. Söz konusu cezaların nihai denetim yeri Birlik Adalet Divanıdır.

Tüzük, AB üye devletleri bakımından bağlayıcı olup üye devletlerde doğrudan uygulanma gücüne sahiptir. 12 Temmuz 2024 yılında resmî gazetede yayımlanmıştır. Genel yürürlük tarih olarak 2 Ağustos 2026 tarihi kabul edilmiştir. Ancak Tüzüğün I ve II. Bölümleri 2 Şubat 2025 tarihinde, III, IV, V, XII. Bölümleri ile 78 ve 101. maddeler 2 Ağustos 2025 tarihinde, madde 6/1 ile yönetmelikte yer alan diğer yükümlölükler 2 Ağustos 2027 tarihinde yürürlüğe girecektir.

SONUÇ

AB Yapay Zekâ Tüzüğü, söz konusu alanda kabul edilmiş ilk ve en kapsamlı düzenlemedir. Tüzüğün amacı yapay zekânın Avrupa'da ahlaki ve sorumlu şekilde kullanıldığından emin olmak ve vatandaşların sağlık, güvenlik ve temel haklarını garanti altına almaktır. Düzenleme, risk odaklı bir sistem kabul ederek riskin yüksekliğine göre alınacak önlemlerin artırılması yolunu seçmiştir. Her ne kadar bu yaklaşım yeni kabul edilse de özellikle şeffaflık konusundaki hükümler diğer AB mevzuatındaki hükümlere çok az yenilik getirebilmiştir. Risk temelli yaklaşımla; kabul edilemez nitelikteki yapay zekâ uygulamalarını doğrudan kapatmayı sağlamak, yüksek riskli sistemler için söz konusu risklerin sürekli yönetimi ve izlenmesi için detaylı kurallar koymak, daha az riskli kategoriye giren durumlarda ise şeffaflığın sağlanması amaçlanmıştır.

Tüzük kuralları yeterince esnek değildir. Özellikle yapay zekâ gibi gelişimi süreklilik arz eden bir alanda katı kurallar ileride sorun doğurabilecektir. Tüzük hazırlanırken henüz kullanımda olmayan veya kullanımda olup da yeni formları olmayan çeşitli yapay zekâ sistemlerinin kabulü kaçınılmazdır. Bu durumda Tüzükteki risk kategorizasyonunun da zaman içinde değişebileceğini söylemek mümkündür.

Yapay Zekâ Tüzüğü için getirilen eleştirilerden bir diğeri, risk yönetim sisteminin önemli bir idari yük getirdiği (planlar, sertifikaların verilmesi, bildirimlerin yapılması vb.) bunun yanında her ne kadar maliyetler şirketlerce karşılanacaksa da maddi külfetlerin fazlasıyla arttığı yönündedir. Bu bağlamda büyük çaplı şirketler için maliyeti karşılaması konusunda bir sorun olmazsa da nispeten daha küçük sayılabilecek işletmeler için bu önemli bir sorun olacaktır. Tüzükte amaçlananın aksine yapay zekâ sistemlerinin gelişimine olumsuz etki doğabilecektir.

Tüzük öngördüğü kurallar kapsamında denetim yapmak amacıyla iç denetimin yanında yapay zekâ uygulamalarının dış denetiminin de yapılmasını gerekli kılmaktadır. Bu amaçla dış sertifikasyon uygulaması getirilmiştir. Ancak, dış denetime dayanmanın da bazı sorunları vardır. Teknik standartlar ve sertifikasyon, genellikle teknik bir dille yapıldığı ve halka açık olmayan özel kuruluşlar tarafından yapıldığı bu eleştiriler arasındadır. Ayrıca standart belirleyici kuruluşların ve diğer teknik organların, temel hakları korumaya yönelik normları belirleme konusunda meşru taraflar olup olmadığına dair önemli sorunlar bulunmaktadır.

Ayrıca onur, şeffaflık ve gizlilik gibi ilkelere atıfta bulunulsa da bunların zarar görmesi durumu için herhangi bir koruma mekanizması Tüzükte yer almamaktadır. Herhangi bir yapay zekâ uygulamasından zarara uğrayan kişinin haklarının tazminine yönelik bir hüküm de Tüzükte bulunmamaktadır. Temmuz 2024 yılında AB Resmî Gazetesinde yayımlanan Tüzük, tüm AB üyesi ülkeler için geçerli ve bağlayıcı olacaktır. Ancak bu tüzüğün etkisi burayla sınırlı değildir. Çünkü herhangi bir yerde yapay zekâ sistemi AB ülkelerine ihraç edilecekse ya da AB ülkesindeki kişiler bundan etkilenecekse, Tüzük hükümleri doğrultusunda hareket etmek zorunda kalacaktır.

KAYNAKÇA

- AB Konseyi, erişim tarihi: Aralık 2024, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14278-2021-INIT/en/pdf>.
- AB Dijital Geleceği, erişim tarihi: Aralık 2, 2024, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/commission-appoints-expert-group-ai-and-launches-european-ai-alliance>.
- AB Komisyonu Görüşü, erişim tarihi: Aralık 2, 2024, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_6473.
- AB Yapay Zekâ Tüzüğü, erişim tarihi: Aralık 2, 2024, <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj>.
- Dijital Strateji, erişim tarihi: Aralık 2, 2024, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/eu-member-states-sign-cooperate-artificial-intelligence>.
- Etik İlkeler, erişim tarihi: Aralık 2, 2024, <https://ec.europa.eu/futurium/en/ethics-guidelines-trustworthy-ai/stakeholder-consultation-guidelines-first-draft.html>.
- Avrupa Veri Koruma Görevlisi, erişim tarihi: Şubat 27, 2025, https://commission.europa.eu/about/departments-and-executive-agencies/data-protection-officer_en.
- Avrupa Parlamentosu, erişim tarihi: Kasım 31, 2024, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0236_EN.html,
- Atak, Songül “Biyometrik ve Genetik Verilerin Korunması Konusunda Avrupa Konseyi’nin Genel Yaklaşımı”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Cilt No. 60 (2024): 343-374.
- Bozkurt Yüksel, Armağan Ebru. “Avrupa Komisyonu’nun Yapay Zekâ Tüzük Teklifi’ ne Genel Bir Bakış”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, yıl 13, Sayı 51 (2022): 19-46
- Brandao, Ana Paula. “Chapter Seven-The European Union Narrative on artificial İntelligence: The Path to International

- Leadership", *Woodhead Publishing Reviews: Mechanical Engineering Series*, (2024): 145-191.
- Finocchiaro, The Regulation of Artificial Intelligence, s.1965; Almada, Marco, Radu, Anca. "The Brussels side-Efect: How the AI Act Can Reduce the Global Reach of EU Policy", *German Law Journal*, (2024): 646-663.
- Karadeniz, Salih, "Avrupa Birliği Yapay Zeka Kanunu'nun Risk Grupları ve İlgililerin Yükümlülükleri Bağlamında İncelenmesi", *HBV Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 29/1, (2025): 307-365.
- Kazım, Emre, Kerrigan, Charles, Koshiyama, Adriano. "EU Proposed AI Legal Framework", (2021), 1-9.
- Kolarević, Emina. "The Influence of Artificial Intelligence on the Right to Freedom of Expression", *Law- Theory and Practice*, Sayı: 39-1, (2022): 111-126.
- Latif, Ehsan vd. "Artificial General Intelligence (AGI) for Education." arXiv preprint arXiv:2304.12479 1 (2023): 1-34; <https://arxiv.org/abs/2304.12479>.
- Lilian, Edwards. "The EU AI Act: A Summary of its Significance and Scope", *Artificial Intelligence (the EU AI Act)*, Ada Lovenlace Institute, (2022): 1-26.
- Martinez Rex. "Artificial Intelligence: Distinguishing Between Types & Definitions", *Nev. L.J.* 19, (2019): 1015-1045.
- Özdemir, Gloria Shkurti. "AB Yapay Zekâ Yasası'nı Anlamak: Değişen Küresel Mevzuat Ortamında Sınamaları Keşfetmek", *SETA Perspektif*, Sayı: 384, Ankara, (2023): 1-6.
- Sadykova, Guzel. Örgütsel Güven Oluşturmada Manipülasyon Tekniklerinin Etkisi: Türkiye- Tataristan Karşılaştırması. Sakarya Üniversitesi SBE, Sakarya 2014.
- Siegman, Charlotte, Anderljung, Markus. The Brussels Effect and Artificial Intelligence: How EU Regulation Will Impact the Global AI Market, Centre for the Governance of AI, 2022.

Turing, Alan Mathison. "I.—Computing Machinery And Intelligence, Mind", Volume LIX, Issue 236, (1950): 433–460.

Yenice Ceylan, Özge. "Yapay Zekanın Hukuki Statüsünün Değerlendirilmesi", *AndHD*, Cilt No: 10, (2024): 35-52.

Hakem Değerlendirmesi: Çift kör hakem.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek alıp almadığını belirtmemiştir.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Etik Kurul Onayı: Yazar etik kurul onayının gerekmediğini belirtmiştir.

Peer Review: Double peer-reviewed.

Financial Support: The author has not declared whether this work has received any financial support.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Ethics Committee Approval: The author stated that ethics committee approval is not required.
